

Wstęp

W ostatnich latach nastąpiła daleko idąca reinterpretacja znaczenia przestrzeni w procesach rozwoju gospodarczego. Dokonano przewartościowania czynników w rozwoju terytorium. Uwaga zwrócona została na niematerialne zasoby, nieformalne instytucje czy społeczny kontekst procesów rozwoju. Ekspozowane są sieci i interakcje tworzące powiązania funkcjonalne. Następuje większe zaangażowanie podmiotów lokalnych/regionalnych w działania na rzecz rozwoju terytorialnego, ekspozowane jest znaczenie dialogu społecznego i partnerstwa publiczno-prywatnego. Na znaczeniu zyskują zasoby środowiskowe, które mocno warunkują rozwój sfery gospodarczej i społecznej. W literaturze przedmiotu wskazywany jest nowy paradygmat określany mianem terytorialnego podejścia do rozwoju.

W konsekwencji tych zmian następuje reinterpretacja sposobów prowadzenia polityki rozwoju lokalnego/regionalnego. U podstaw tej transformacji leży także powszechna krytyka dotychczasowych metod stymulowania rozwoju, wskazująca na nieefektywność i nieskuteczność polityki rozwoju, tak w wymiarze budowania spójności, jak i konkurencyjności. W odpowiedzi na te problemy zaproponowano nowe metody i sposoby stymulowania rozwoju w wymiarze regionalnym i lokalnym, których ucieleśnieniem jest paradygmat terytorialnej polityki rozwoju (ang. *place based policy*). Nowe podejście terytorialne ekspozuje konieczność terytorialnego zróżnicowania polityki rozwoju – odejście od uniwersalnego modelu polityki na rzecz polityki zróżnicowanej terytorialnie, w zależności od specyficznych zasobów, problemów i mechanizmów rozwoju. Akcentuje znaczenie kapitałów terytorialnych, integracji i partycypacji społecznej, innowacyjnego podejścia do rozwoju poprzez wykorzystanie innowacyjnych metod i informatycznych narzędzi zarządzania rozwojem.

W kontekście tych przemian proponujemy rozważania dotyczące nowych lub mało spopularyzowanych metod i narzędzi zarządzania rozwojem lokalnym/regionalnym. Całość publikacji składa się z pięciu rozdziałów stanowiących odrębne bloki tematyczne.

Pierwszy z nich zatytułowany *Zintegrowane plany rozwoju – w stronę terytorialno-funkcjonalnego podejścia do rozwoju jednostki terytorialnej* bezpośrednio

dotyka nowego paradygmatu planowania i kształtowania rozwoju terytorialnego, określanego mianem *place-based policy*. Autorka swoje rozważania osadza w procesach rozwoju terytorialnego, by na tak określonej podbudowie teoretycznej dokonać interpretacji istoty zintegrowanej polityki. W dalszych analizach swoją uwagę koncentruje na nowych instrumentach terytorializacji polityki rozwoju określonych w ramach KPZK. Kwintesencją rozważań jest pokazanie istoty i etapów tworzenia zintegrowanych planów strategicznych na poziomie lokalnym. Swoje rozważania Autorka kończy identyfikacją barier i wyzwań w tworzeniu zintegrowanych planów, wskazując obszary przełamывania stereotypów w polskich realiach samorządowych.

Kolejny rozdział poświęcony jest partycypacyjnym instrumentom zarządzania. Zagadnienia te są wciąż słabo spopularyzowane i wykorzystywane w stymulowaniu rozwoju lokalnego. Swoje rozważania Autorka rozpoczyna od pokazania idei i celów partycypacji społecznej. Analizuje zakres i formy oraz modele partycypacji. Eksponuje instytucjonalno-prawne uwarunkowania udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych oraz opisuje wybrane, najbardziej popularne instrumenty partycypacji. Analizuje aktywność mieszkańców w podejmowaniu i realizacji decyzji publicznych w Polsce oraz identyfikuje bariery wynikające z wykorzystywania instrumentów partycypacyjnych w zarządzaniu jednostkami terytorialnymi.

Rozdział trzeci zatytułowany *Systemy informacji przestrzennej narzędziem partycypacyjnej polityki rozwoju lokalnego* koncentruje swoją uwagę na wykorzystywaniu narzędzi informatycznych w kształtowaniu rozwoju lokalnego. Swoje rozważania Autor osadza w koncepcji *good governance*, która stanowi punkt wyjścia do określenia znaczenia współzarządzania i partycypacji społecznej w procesach rozwoju. Omawia istotę systemów informacji przestrzennej, wskazując zarazem paletę możliwości ich zastosowania w kształtowaniu lokalnej polityki rozwoju.

Rozważania w podrozdziale *Zasobooszczędne gospodarowanie miast i regionów* rozpoczyna analiza zasobów przyrody połączona z nowym spojrzeniem na ich znaczenie w gospodarowaniu. Autorka eksponuje mocno wątek oszczędności zasobów oraz niskoemisyjnego gospodarowania w kontekście współczesnych przemian. Omawia istotę gospodarki niskoemisyjnej, wskazując plany i instrumenty finansowe wspierające lokalne bezpieczeństwo energetyczne. Wskazuje na wyzwania w zakresie polityki ochrony środowiska wynikające z uwarunkowań globalnych i integracji europejskiej. Pokreśla znaczenie ekoinnowacji i klastrów ekologicznych w budowaniu zasobooszczędnej gospodarki.

Monografię kończą rozważania poświęcone tematyzacji przestrzeni jako metody budowania kapitału terytorialnego i zarządzania rozwojem turystyki. Autor analizuje znaczenie turystyki dla rozwoju jednostek terytorialnych, by na tak określonej podbudowie pokazać nowe formy turystyki tematycznej. W dalszych

rozważaniach swoją uwagę koncentruje na problematyce tematykacji przestrzeni, omawiając istotę tego zjawiska, typologię i uwarunkowania rozwoju. Rozważania konkluduje analiza parku kulturowego Miasto Tkaczy w Zgierzu stanowiąca dobry przykład (*case study*) tematykacji przestrzeni, jaka z powodzeniem funkcjonuje w polskich realiach lokalnych.

Monografia adresowana jest zarówno do praktyków, jak i teoretyków zajmujących się problemami zarządzania rozwojem lokalnym i regionalnym. Do lektury tej publikacji zapraszamy także studentów i absolwentów różnych kierunków ekonomicznych, gospodarki przestrzennej, geografii gospodarczej, socjologii przestrzeni czy ochrony środowiska. Jest ona dedykowana wszystkim tym, którzy w myśl idei współzarządzania aktywnie wpisują się kształtowanie procesów rozwoju miast i regionów.

Aleksandra Nowakowska